

ISKALD NÆRKONTAKT

«Den angriper uten advarsel.» Beskjeden følger Ted Torfoss ut av døren på en av verdens mest øde arbeidsplasser. Men frykten hans er en helt annen.

TEKST Stine Barstad

↓

Hvem der? Mannskapet på Hopen meteorologiske stasjon er vant til å ha isbjørn rundt husveggene. – De er veldig nysgjerrige av natur, sier Torfoss.

FOTO: BJØRN NAUSTERVIK MYKLEBUST

Jo mindre isbjørn det er på Hopen, jo verre står det til med kloden

Ketil Isaksen, forsker ved Meteorologisk institutt.

Plutselig var den der i vinduet. Bare to små centimeter med glass skilte den store snuten utenfor fra mannen innenfor.
– Jeg har aldri vært så redd i hele mitt liv.

Ted Torfoss satt og leste da det plutselig krafset på veggen til den lille overnattingskoia, som ikke uten grunn har fått navnet Bjørnebo.

Han kikket ut. Og der var den. En diger isbjørn presser snuten sin mot ruten. Hundene som skal varsle om bjørn, ligger musestille gjemt under sengen.

Torfoss får summet seg litt. Får tak i riflen. Pulsen synker noen hakk. Men tankene flyr:

Ville han komme seg vekk? Måtte han bli værende? Kunne han varsle folk? Han hadde jo satellitttelefon. Men for å bruke den, måtte han ut. Til bjørnene.

Hva gjør han her? På en øde øy – midt ute i isødet i Arktis? Helt alene i en liten koie, flere timers skitur unna nærmeste person?

Lever i konstant fryktkultur. Som meteorologfullmektig på en av verdens mest øde værstasjoner har Torfoss i to omganger overvintret på øya Hopen i Barentshavet sørøst for Svalbard. Med to kolleger, en kokk og tre hunder som eneste selskap. Hver tredje time døgnet rundt gjør de værobservasjoner.

Dataene de samler inn, gir kritisk informasjon om klodens tilstand. Det samme gjør de til tider svært intime isbjørn-møtene. Mer om det senere. For nå har dataene fra øygruppen i nord fått forskere til å hoppe i stolen.

– På Hopen lever vi i en konstant fryktkultur. Men det er en god og naturlig frykt. Hver gang vi åpner døren, slår hjertet et ekstra slag. Vi vet aldri hva som venter oss utenfor. Og vi har alltid med rifle.

Det får ham til å føle seg litt barsk, sier Torfoss. Det gjør han sjelden ellers. Og bildet forskerne nå har puslet sammen, blant annet med hjelp av dataene fra Hopen, gir liten grunn til optimisme. Her er hva det viser:

Tidligere var Longyearbyen-området kjent som det stedet på hele kloden der temperaturen øker mest. Nå viser nye analyser at temperaturøkningen har vært opp mot dobbelt så høy lenger nord og øst på Svalbard.

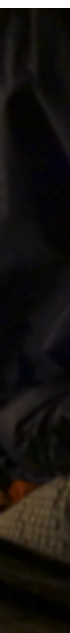
Temperaturen i disse områdene har steget 6–7,5 grader de siste 30 årene. Det vil si ➔

Ut på tur. En vinter på Hopen gir mulighet til store naturopplevelser. Øya har flere «velferdshytter» der de ansatte kan overnatte når de er på tur.

ALLE FOTO: TED TORFOSS

FAKTA

Hopen meteorologiske stasjon

Hopen er en øy i øygruppen Svalbard i Barentshavet, 185 km øst for sørspissen av Spitsbergen.

Øya er 33 km lang og 2 km bred.

I 1942 opprettet tyskerne værstasjonen Svartisen her. Utstyret ble fraktet hit med ubåt.

Marinen overtok værstasjonen i 1945. To år senere overtok Meteorologisk institutt, som har hatt ansvar for driften frem til i dag.

Stasjonen bemannes av fire personer og et par hunder. Besetningen skifter hvert halvår.

Mannskapet gjør jevnlig registreringer av vær, skyer, nedbør og isforhold. I tillegg bistår de redningstjenesten.

← ←

På taket. Gjennom kvelden og natten på «Bjørnebo» hørte Torfoss stadig bjørner rundt hytta. En av dem tok turen opp på taket.

←

Ikke isbjørnmat.
– Hvis den virkelig ville inn i hytta, hadde den klart det. Men da skulle den vært veldig sulten. Mennesker er ikke isbjørnmat. Vi har for lite fett på kroppen, sier Torfoss.

Samtykke. – Vi lurte først på om hun kom inn på tunet til oss for å søke hjelp mot den innpåsletne hannen. Men dette var gjensidig nytelse, sier Torfoss.

➔ at oppvarmingen her har gått opp mot fem ganger raskere enn i Oslo.

Mengden havis svinger i takt med temperaturen. Den reduseres raskt både sommer og vinter og nærmer seg et kritisk vippepunkt.

Dette er svært dårlig nytt for isbjørnene ved Hopen. De lever av sel. Selen er avhengig av isen. Der føder de ungene sine. Isbjørnen følger iskanten utover om høsten og vinteren. Noen tiår tilbake la isen seg tidlig rundt Hopen. Midt på 1990-tallet hadde øya over 30 isbjørnhi. Men nå kan det være isfritt nesten hele vinteren.

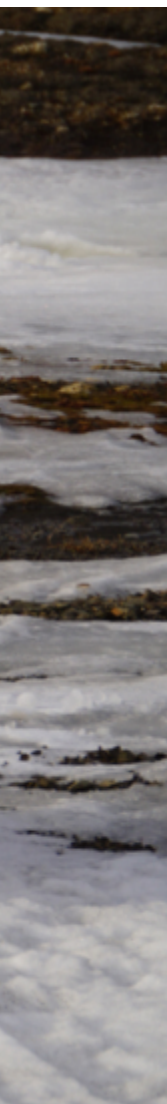
Slik var det i 2018, det første året Torfoss tilbrakte på Hopen. Isen drøyde sin ankomst helt til februar. Det samme gjorde bjørnene.

Men da de først kom – så kom de.

Ti timers flørt. Tidlig en dag løp to isbjørner brølende inn på værstasjonen på Hopen og forsvant ut på isen. Der la den ene seg ned på ryggen. Den andre falt gjennom isen, men kavet seg opp igjen og fulgte ivrig etter. Torfoss og kollegene syntes bjørnene oppførte seg merkelig.

Under middagen kastet de et blikk ut av vinduet. Og da var det sannelig ting på gang. Midt på tunet!

Der var det gjensidig nytelse

Ted Torfoss, *meteorologfullmektig*

– Der var det gjensidig nytelse, sier Ted Torfoss i dag og peker opprømt på bildene som fyller dataskjermen hans i kontoret på Meteorologisk institutt på Blindern i Oslo.

Instruksen er klar: Isbjørn som kommer nær stasjonen, må skremmes vekk. De skal ikke venne seg til å vandre rundt husene.

Men denne gangen hadde værobservatørene ikke hjerte til å forstyrre. De to var jo helt i sin egen verden. Her ble nye bjørner til.

Den intense isbjørnflørten rundt hushjørnene varte i over ti timer. Etter parringen forsvant de to ut på isen og delte en sel. Så kom de tilbake – blodige og deilige.

Torfoss har reist verden rundt som bistandsarbeider og vært tett på både løver og elefanter på safari. Men dette slår alt. Tenk å sitte innendørs med orkesterplass til dette – og attpåtil få betalt!

Årets mannskap på målestasjonen har så langt ikke sett snurten av bjørn. I januar i år kunne man seile rundt hele øya. Isen kom først i mars.

Og uten is, ingen isbjørn.

Som en kanarifugl i graven. Trist, tenker du kanskje.

Men hva har det med oss å gjøre om isbjørnen

ALLE FOTO: TED TORFOSS

↑ ↑

Urbrøl. Isbjørnene kom brølende inn på tunet til meteorologistasjonen og oppførte seg besyndelig.

↑

Etter sex-sel. Etter hyrdestunden tok de to seg en tur ut på isen. Der delte de et bedre sel-måltid.

←

Oppsiktsvekkende. Nye analyser viser at oppvarmingen nord og øst på Svalbard har gått dobbelt så raskt som tidligere antatt.

forsvinner fra en øde øy langt ute i Barentshavet?

Svært grovt forenklet kan man si at isbjørnene på Hopen fungerer som en slags kanarifugl i graven for klodens klima.

– Isbjørnen forsvinner fra Hopen når det ikke er is. Det betyr igjen at det er varmt. Så jo mindre isbjørn det er på Hopen, jo verre står det til med kloden, sier forsker Ketil Isaksen ved Meteorologisk institutt.

Utviklingen med høyere temperatur og mindre havis henger nøye sammen og forsterker hverandre. Når den kalde polarluften kommer inn over åpent hav, varmes den raskt opp 10–20 grader. Og varmere luft gir igjen mindre is.

Også havet bidrar. Atlanterhavsstrømmen, eller Golfstrømmen, blir stadig varmere. Strømmen av det varme Atlanterhavs-vannet har økt mot nord og øst i Barentshavet. Forskerne kaller det «atlantifisering». Frykten er at det varmere, saltere vannet fra Atlanterhavet skal dominere Barentshavet og gjøre det isfritt.

– Det vil være et av de første store, regionale vippepunktene som ikke lar seg reversere, sier Isaksen.

Det vil få stor betydning for både isbjørn og resten av dyre- og plantelivet i havet og på ➔

FOTO: TED TORFOSS

➔ fastlandet i Barentsregionen. Men effekten vil kunne merkes over Europa og andre deler av kloden:

– Fordi det er mer åpent hav store deler av året, vil mer fuktighet tilføres atmosfæren. Dette forflytter seg til andre deler av verden og kan for eksempel gi mer kraftig snøvær her i sør eller kraftigere ekstremvær, forklarer Isaksen.

Trenden er altså klar: Temperaturen øker, is-dekket krymper.

Men begge deler vil fortsatt svinge. Det vil også hyppigheten av isbjørnbesøk på Hopen. Da Torfoss overvintret på øya i fjor, gjorde de 226 isbjørnobservasjoner. På hans første overvintring fire år tidligere, gjorde de 56 registreringer. Noen altså mer nærgående enn andre.

Isbjørnen i vinduet. Der i vintermørket, bak vinduet i den lille koia, pumpet blodet hardt i årene til Ted Torfoss. Adrenalinene kokte.

Mann og isbjørn så hverandre inn i øynene. Det føltes som timer. Men varte antagelig bare noen sekunder. Av en eller annen grunn føltes

↑ ↑

Tett på. Mannskapet som overvintret på Hopen meteorologiske stasjon møter virkningene av klimaendringene rett utenfor stuedøren.

↑

Privilegium. Torfoss blir ofte rørt når han snakker om de mektige naturopplevelsene på Hopen. – Det er trist at barnebarna kanskje ikke kan oppleve det samme, sier han.

det viktig å dokumentere. Han fisket frem mobilen og fanget øyeblikket før han stakk signalpistolen ut av vinduet og med et skudd skremte bjørnen vekk.

– Det er det sterkeste jeg har opplevd i hele mitt liv, sier han.

Han hadde gått flere timer på ski for å tilbringe natten alene i den lille koia lenger inne på øya. Men så var han altså likevel ikke alene.

Han forsøkte å samle seg om boken igjen, men leste samme side sikkert 75 ganger. To ganger i løpet av det lille døgnet han var på hytta, tittet isbjørn inn. Om natten hørtes det ut som om den var på taket. Det ble ikke mye søvn. Men morgenen etter var de borte.

Om noen år er de kanskje borte fra øya for godt. – Isbjørnene på Hopen blir ikke borte over natten. Men barnebarna mine vil nok ikke kunne oppleve det samme, sier Ted Torfoss.

– Å få slike opplevelser er i seg selv kanskje ikke så viktig. Men jeg synes utviklingen er skremmende. Og trist. **Å**

stine.barstad@aftenposten.no

FOTO: BJØRN NAUSTERVIK MYKLEBUST